

ขวัญจิต ศรีประจันต์ เพาะพันธุ์เพลงอีแซว

เจ้าของเสียงเพลง “กั๊บข้าวเพชฌ-
ฆาต” เปิดบ้าน ★ มีต่อหน้า 5

สอนเพลงพื้นบ้าน หวังสืบสานมรดกพื้นบ้านสุพรรณบุรีไว้ให้ลูกหลาน
แม่เพลงพื้นบ้าน ขวัญจิต ศรีประจันต์ หรือนางเกสียว เสรีกิจ
ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง ปี พ.ศ.2539 ปัจจุบันอยู่บ้าน
เลขที่ 9 หมู่ที่ 1 ต.สนามชัย อ.เมือง จ.สุพรรณบุรี เล่าถึงความเป็นมา
ของการเปิดบ้านฝึกเยาวชนว่า “อยากให้เด็กๆสมัยนี้ได้รู้เอาไว้แต่มัน
ก็ยากนะ ต้องเตาะแตะกันไป เวลาฝึกฝนของเด็กๆก็ไม่มากนัก ก็เร
นำเด็กมาเข้าค่าย มาเรียนรู้ ให้แนวทางที่ชัดเจนไป อย่างที่เราว่า
ธรรมชาติของแต่ละคนไม่เหมือนกัน ได้มากบ้าง น้อยบ้างก็ต่างกันไป
หวังเพียงว่าจะได้ความรู้ติดตัวไป บางคนเติบโตไปเป็นครู ถ้าเขาไป
ทำขึ้นอีก เขาก็จะต่อเป็นรุ่นๆไป”

ลักษณะของเด็กรุ่นใหม่ แม่ขวัญจิตบอกว่า “เท่าที่สังเกตเห็นมัก
จะเสียงเบา พลังเสียงไม่หนักแน่น แต่ข้างเถอะ...แม้จะเบาไปบ้างก็ขอ
ให้ดำรงรักษาไว้ซึ่งเพลงพื้นบ้านสุพรรณบุรีของเรา ลองมองไปข้างๆ
บ้านเรา เพลงเหย่ยเมืองกาญจน์นั้นก็ค่อยเรื่อยๆลงไปแล้ว น่าเสียดาย
แม้จะรู้ว่ามันเป็นไปตามยุคสมัยก็เถอะ”

การเรียนรู้ของเด็กๆ “ในระดับประถม มัธยม เราก็พยายาม
วางรากฐานเอาไว้เมื่อเติบโตขึ้นมาระดับมหาวิทยาลัยอยู่ที่ว่าเขา
ชอบไหม เขาตัดสินใจเองได้แล้ว ถ้าชอบก็ลงสมัครกันมาเรียนรู้ได้
แม้ไม่มีค่ายแม่ก็สอนให้”

ค่ายฝึกหัดเพลงพื้นบ้าน “แต่ละครั้งอาจจะได้เพชรบ้าง เพราะ
แต่ละคนต่างก็มีพื้นฐานกันมา”

การฝึกเริ่มด้วย “ให้ครูร้องให้ฟังไปรอบหนึ่ง แล้วก็บอกลูกๆ
เลียนเสียงสูง เสียงต่ำ แล้วให้กลอนเด็กๆลองร้องดูจริงๆเวลา 7 วัน
น้อยเกินไป บางคนอาจจะได้แค่ตั้งเสียงถูกแต่เดี๋ยวนั้นไม่มีเครื่องมื้อัดเสียง
เด็กๆที่สนใจจริงสามารถอัดเสียงไปฝึกหัดและพัฒนาต่อยอดได้ ไม่
เหมือนสมัยแม่หัด แม่จะต้องจำเอาอย่างเดียว”

ลูกๆในใจของแม่เพลงเมืองสุพรรณฯ “อยากได้ครูมาฝึกหัดมากกว่า
ได้ครูแล้ว ให้ครูเอาไปต่อยอดได้ อย่างเมื่อปี พ.ศ.2535 มีครูมาฝึก
เดี๋ยวนั้นเหลือ 2-3 คน แต่เขาก็สามารถสอนลูกศิษย์ไปได้มาก” การ
พัฒนาเด็กหรือครูไปสู่การเป็นแม่เพลงมืออาชีพนั้น แม่ขวัญจิตบอก
ว่า “ต้องฟังเสียงทีละคนก่อนว่าเสียงเป็นอย่างไร บางคนเสียงเบาบาง
คนเสียงหนักแน่น บางคนเสียงลึก เราต้องดูว่าเด็กพอผู้ใหญ่ไหม ถ้า
ได้ระดับนั้นเราจะเน้นพัฒนาให้เต็มที่เพราะเสียงได้ระดับต้องการแล้ว
แต่ถ้าเสียงเบาเราก็ให้เขารู้อารมณ์เพลงไว้ก่อนเราต้องดูทีละคน ดูทุน
เสียงแต่ละคนว่าเป็นอย่างไร”

ดังนั้น “บางคนใจรักแต่เสียงไม่ได้ เราอาจจะให้เขาไปเป็นลูกคู่
หรือร้องเพลงตลกๆ ที่ไม่เน้นเสียงเพราะก็ได้”

ตลอดเวลาอันยาวนานที่ฝึกมาแม่ขวัญจิตบอกว่า นักศึกษาที่เรียน
ไปบางคนก็สามารถไปต่อยอดได้เป็นอย่างดี บางคนก็นำเอาไปแปลง
เมื่ออยากให้รักษา “อัตลักษณ์” ของบรรพชนเอาไว้ เพราะเป็นมรดก

พื้นบ้านที่สืบทอดกันมาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน
เมื่ออยากจะบอกคนรุ่นใหม่ว่า “คนที่เรียนไปอย่างไรก็ได้พื้นความรู้
วันไหนที่ไม่มีแม่อยู่แล้ว ถ้าจำเป็นต้องสอนเพลงพื้นบ้านก็จะได้แนวทาง
ที่แม่สอนไว้ แม่อยากให้รักษาคุณภาพเอาไว้ เพราะบางกลุ่มเอาไปทำ
กัน เอาไปแปรกันจนดูไม่ออกเลยว่าเป็นเพลงพื้นบ้านเรา”

ลักษณะของเด็กรุ่นใหม่ แม่ขวัญจิตบอกว่า
“เท่าที่สังเกตเห็นมักจะเสียงเบา พลังเสียงไม่
หนักแน่นแต่ข้างเถอะ...แม้จะเบาไปบ้างก็ขอให้
ดำรงรักษาไว้ซึ่งเพลงพื้นบ้านสุพรรณบุรีของเรา”

และบอกว่า “แม่เห็นใจครูที่สอนนะ ท่านต้องทนเหนื่อย เนื่องจาก
โรงเรียนมักไม่มีชั่วโมง ไม่มีตารางสอนให้ครูเหมือนวิชาทั่วไป
เมื่อจะสอนก็ต้องหาเวลา การหัดเบื้องต้นนั้นมีความจำเป็นมาก ถ้ามี
พื้นฐานไว้เมื่อเติบโตใหญ่ก็จะปฏิบัติได้ง่าย”

การนำเพลงพื้นบ้านเข้าไปสอนในสถาบัน “เรื่องนี้พูดกันมาก
และพูดกันมานานแล้วแต่ยังไม่ได้ทราบใดที่เขาไม่ปรับตาราง
ให้ก็ทำไม่ได้ มีบางโรงเรียนเท่านั้นที่ผู้อำนวยการเอาด้วย ให้ไป
สอนพื้นฐานให้กับเด็กๆ”

ความสำคัญและความทันสมัยของเพลงพื้นบ้านในโลกปัจจุบัน
“ถ้าจะบอกว่ามีความสำคัญก็ได้ ถ้าจะบอกว่าไม่มีความสำคัญก็ได้
แล้วแต่คนจะมอง แต่ที่เราทำกันอยู่เพราะเป็นสมบัติของชาติที่ไม่ใช่
เฉพาะจังหวัดสุพรรณเท่านั้น จังหวัดอื่นๆเขาก็มีและอยากเก็บไว้เป็น
มรดกพื้นบ้าน”

เพื่อไม่ให้เพลงพื้นบ้านหายไป แม่ขวัญจิตบอกว่า ยินดีฝึกสอน
ให้กับเด็กๆ ครูและผู้สนใจทั่วไป บางคนก็มานั่งๆนอนๆที่บ้านเพื่อ
เรียนรู้ บางคนเมื่อผ่านการฝึกฝนไปแล้วแม่เจอที่ไหนก็เข้ามาถาม
มาเรียนรู้ แม่ก็ยินดี “แม้จะดูเรียกรวดไปบ้าง แต่แม่ก็ตั้งใจ”

หนึ่งในกิจกรรมฝึกเพลงพื้นบ้านที่บ้านแม่ขวัญจิตคือ ค่าย “เพราะ

กล้าพันธุ์เพลง...
ร่วมมือขอ
คณะมนุษย
และยังมี
คำปรึกษา
อา
การฝึกอบรม
เช่น เพลง
เดินท่า 3.
คล้องช้าง
แสดงพื้น
การ
คุณสมบัติ
ภูมิใจใน
อุทิศตนเพ
เยา
2 คน จึง
ค่าย
จากนั้นเข
วันที่ 2 มี
พระเทพ
100,000
สภ
ยังมาจาก
ให้ความร
การ
ยังมีครูเพ
ถ้า
เพราะจะ
จุด
บันดาลใจ
ในจิตใจ
เพราะคว
ที่บริสุทธิ์
มม
ทนาจินดา
จนครบฐ
เพราะที่ส
และอยาก
เมื่อ
ขบขันดี
2-3 ปี จ
กว
เห็นความ
เป็นมรดก

พื้นบ้านที่สืบทอดกันมาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน

เมื่อยากจะบอกคนรุ่นใหม่ว่า “คนที่เรียนไปอย่างไรก็ได้พื้นความรู้ วันไหนที่ไม่มีแม่อยู่แล้ว ถ้าจำเป็นต้องสอนเพลงพื้นบ้านก็จะได้แนวทาง ที่แม่สอนไว้ แม่อยากให้รักษาคณภาพเอาไว้ เพราะบางกลุ่มเอาไปทำ กัน เอาไปแปรกันจนดูไม่ออกเลยว่าเป็นเพลงพื้นบ้านเรา”

ลักษณะของเด็กรุ่นใหม่แม่ขวัญจิตบอกว่า
“เท่าที่สังเกตเห็นมักจะเสียงเบา พลังเสียงไม่
หนักแน่นแต่ช่างเถอะ...แม่จะเอาไปบ้างก็ขอให้
ดำรงรักษาไว้ซึ่งเพลงพื้นบ้านสุพรรณบุรีของเรา”

ขวัญจิต ศรีประจันต์

เพราะพันธุ์เพลงอีแซว

และบอกว่า “แม่เห็นใจครูที่สอนนะ ท่านต้องทนเหนื่อยเนื่องจาก โรงเรียนมักไม่มีชั่วโมง ไม่มีตารางสอนให้ครูเหมือนวิชาอื่นๆไป เมื่อจะสอนก็ต้องหาเวลา การหัดเบื้องต้นนั้นมีความจำเป็นอย่างมาก ถ้ามี พื้นฐานไว้เมื่อเติบโตใหญ่ก็จะปฏิบัติได้ง่าย”

การนำเพลงพื้นบ้านเข้าไปสอนในสถาบัน “เรื่องนี้พูดกันมาก และพูดกันมานานแล้วแต่ยังไม่ได้ตรงไหนที่เราไม่ปรับตาราง ให้ก็ทำไม่ได้ มีบางโรงเรียนเท่านั้นที่ผู้อำนวยการเอาด้วย ให้ไป สอนพื้นฐานให้กับเด็กๆ”

ความสำคัญและความทันสมัยของเพลงพื้นบ้านในโลกปัจจุบัน “ถ้าจะบอกว่ามีความสำคัญก็ได้ ถ้าจะบอกว่าไม่มีความสำคัญก็ได้ แล้วแต่คนจะมอง แต่ที่เราทำกันอยู่เพราะเป็นสมบัติของชาติที่ไม่ใช่ เฉพาะจังหวัดสุพรรณเท่านั้น จังหวัดอื่นๆเขาก็มีและอยากเก็บไว้เป็น มรดกพื้นบ้าน”

เพื่อให้ไม่ให้เพลงพื้นบ้านหายไป แม่ขวัญจิตบอกว่า ยินดีฝึกสอน ให้กับเด็กๆ ครูและผู้สนใจทั่วไป บางคนก็นำมาเล่นที่บ้านเพื่อ เรียนรู้ บางคนเมื่อผ่านการฝึกฝนไปแล้ว แม่เจอที่ไหนก็เข้ามาถาม เข้า มาเรียนรู้ แม่ก็ยินดี “แม่จะดูเรียวรดไปบ้าง แต่แม่ก็ตั้งใจ”

หนึ่งในกิจกรรมฝึกเพลงพื้นบ้านที่บ้านแม่ขวัญจิตคือ ค่าย “เพาะ

กล้าพันธุ์เก่งเพลงพื้นบ้าน” ฝึกสอนกันมาเป็นรุ่นที่ 4 แล้ว โดยความ ร่วมมือของหน่วยงานต่างๆ แขนงหลักคือ ผศ.บัณฑิต สุพรรณยศ อาจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และประยุกต์ศิลป์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย และยังมีอาจารย์เอนก นาวิกมูล ผู้เชี่ยวชาญเรื่องเพลงพื้นบ้าน คอยให้ คำปรึกษา

อาจารย์บัณฑิตบอกว่า ค่าย “เพาะกล้าพันธุ์เก่งฯ” รุ่นที่ 4 นี้ มี การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพลงพื้นบ้าน 5 ประเภท คือ 1.เพลงหน้าพาทย์ เช่น เพลงสงฟาง เพลงพานฟาง 2.เพลงในลานนวดข้าว ได้แก่ เพลง เต็นท์ 3.เพลงในเทศกาลสงกรานต์ ได้แก่ เพลงพวงมาลัย เพลง คล้องช้าง 4.เพลงในหน้าน้ำ ได้แก่ เพลงเรือ และ 5.เพลงที่เป็นการ แสดงพื้นบ้าน ได้แก่ เพลงฉ่อย อีแซว เป็นต้น

การคัดเลือกเยาวชนเข้าร่วมโครงการ คณะกรรมการกำหนด คุณสมบัติผู้ผ่านการคัดเลือก เช่น ต้องมีจิตสำนึกรักและแสดงถึงความ ภูมิใจในภูมิปัญญาของชาวบ้าน และจะมุ่งมั่นเรียนรู้เพลงพื้นบ้านและ อุทิศตนเพื่อสร้างสรรค์และสืบสานเพลงพื้นบ้านตลอดไป

เยาวชนผ่านการคัดเลือกมา 40 คน แต่เมื่อถึงวันจริงติดภารกิจ 2 คน จึงเข้าค่ายได้ 38 คน

ค่ายเพาะกล้าพันธุ์เก่งฯใช้เวลา 6 วัน ฝึกหัดที่บ้านแม่ขวัญจิต จากนั้นเข้าประกวดที่ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร เขตคลองสาน กทม. ใน วันที่ 2 มีนาคม 2560 ผู้ชนะจะได้ถ้วยรางวัลพระราชทานสมเด็จพระ เทพรัตนาธิราชสรุเดช สยามบรมราชกุมารี และทุนการศึกษารวม 100,000 บาท

สำหรับงบประมาณหลักันอกจากมหาวิทยาลัยหอการค้าไทยแล้ว ยังมาจากศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร และยังมีองค์กรและหน่วยงานอื่นๆ ให้ความร่วมมือ แม้กระทั่งเจ้าอาวาสวัดที่เห็นความสำคัญเพลงพื้นบ้าน

การฝึกสอน นอกจากแม่ขวัญจิต ศรีประจันต์และคณะแล้ว ยังมีครูเพลงชาวสุพรรณฯและใกล้เคียงมาร่วมฝึกสอนอีกหลายคน สำหรับค่ายนี้ “เด็กร้องเพลงพื้นบ้านเป็นมาอยู่แล้วเป็นส่วนใหญ่ เพราะฉะนั้นเรามีหน้าที่ต่อยอด”

จุดประสงค์ที่จะให้เด็กได้จากโครงการ “ความรู้ไม่มากเท่าแรง บันดาลใจและคุณธรรมที่เราอยากได้ ดังนั้นเราจึงเน้นปลูกคุณค่าอันดีงาม ในจิตใจเขา ให้มีความรักในศิลปะอย่างแท้จริงและเคารพครูบาอาจารย์ เพราะความรักครูศิษย์มันเหนียวกันได้ดีและถาวร เพราะเป็นความรัก ที่บริสุทธิ์”

มุมมองเยาวชนที่เข้าโครงการอย่างน้องข้าวหอม หรือ น.ส. ษนาธินาต รูปสม นักเรียนชั้น ม.4 จากโรงเรียนบางหลวงวิทยา อ.บางเลน จ.นครปฐม เธอบอกว่าเริ่มสนใจเพลงพื้นบ้านมาตั้งแต่เรียนชั้นประถม เพราะพี่สาวมาเข้าค่ายและนำหนังสือคู่มือกลับไป เธอจึงหยิบมาฝึกร้อง และอยากทำได้อีก โขคดีที่พี่สาวช่วยสอนให้

เมื่อถามว่าชอบเพลงพื้นบ้านเพราะอะไร ข้าวหอมตอบว่าเนื้อหาตลก ขบขันดี ฟังแล้วไม่เครียด สนุกสนาน หลังจากฝึกด้วยตนเองมาประมาณ 2-3 ปี จึงสมัครเข้ามาฝึกอบรม ตั้งใจว่าจะนำความรู้ไปสอนรุ่นน้องๆ

ความสำคัญของเพลงพื้นบ้าน น้องข้าวหอมบอกว่า “ใครจะ เห็นความสำคัญหรือไม่ก็ตาม แต่หนูอยากให้อนุรักษ์ไว้ เพราะ เป็นมรดกของคนรุ่นก่อนที่ควรค่ากับการรักษาไว้”